

ΟΡΙΣΜΟΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

- **Βυζάντιο:** το χριστιανικό κράτος της ελληνορωμαϊκής Ανατολής που αναδύθηκε μέσα από τους κόλπους του Ρωμαϊκού κράτους με πρωτεύουσα την Κωνσταντινούπολη .
- **Διάταγμα Μεδιολάνων [313μ.Χ.] :** βασίστηκε στη συμφωνία του Μ.Κων/νου και του Λικίνιου[συναυτοκράτορες] που υπογράφηκε στα Μεδιόλανα[σημερινό Μιλάνο Ιταλίας] και με αυτό αναγνωρίστηκε στους χριστιανούς το δικαίωμα να ασκούν ελεύθερα τη λατρεία τους .
- **Στάση του Νίκα [532μ.Χ.] :** η βίαιη εξέγερση των δυσαρεστημένων δήμων του ιπποδρόμου της Κων/λης κατά του Ιουστινιανού .Ο Ιουστινιανός την κατέστειλε με αίμα και έγινε πιο ισχυρός.
- **Δήμοι:** αθλητικά σωματεία [ομάδες φιλάθλων] του Ιππόδρομου,ειδικά για τις αρματοδρομίες [Πράσινοι και Βένετοι=Γαλάζιοι] που είχαν και πολιτική ισχύ.
- **Νεαρές :** οι νέοι νόμοι του Ιουστινιανού που εκδόθηκαν μετά το 534 και γράφτηκαν οι περισσότερες στα ελληνικά , γιατί οι υπήκοοι,του ανατολικού τμήματος κυρίως,δεν κατανοούσαν τη λατινική.
- **Οικουμενική Σύνοδος :** συνέδριο επισκόπων από όλες τις επαρχίες της αυτοκρατορίας για την ειρήνευση της Εκκλησίας και κατ'επέκταση την ειρήνευση της αυτοκρατορίας. Ο Μ.Κων/νος συγκάλεσε την πρώτη οικουμενική σύνοδος το 325 στη Νίκαια της Βιθυνίας η οποία διατύπωσε τη διδασκαλία της Εκκλησίας [το "πιστεύω"] έναντι των αιρέσεων που είχαν ήδη εμφανισθεί.
- **Βασιλική με τρούλο :** αρχιτεκτονικός ρυθμός ναών που προήλθε από το συνδυασμό του κατά μήκος άξονα των βασιλικών [μακρόστενων ρωμαϊκών κτιρίων] με τον καθ' ύψος άξονα των περίκεντρων [κυκλικών ή πολυγωνικών] κτιρίων. Κορυφαίο οικοδόμημα αυτού του ρυθμού : η Αγια – Σοφιά .
- **Κοράνι :** το ιερό βιβλίο του Ισλάμ [της μονοθεϊστικής θρησκείας που ίδρυσε ο Μωάμεθ]
- **Θέματα :** οι διοικητικές περιφέρειες στις οποίες διαιρέθηκε αρχικά η Μ.Ασία και που είχαν δικό τους στρατό.Ο στρατηγός ασκούσε την ανώτατη εξουσία μέσα στα όρια του θέματος . Από την εποχή των Ισαύρων ο θεσμός γενικεύτηκε σε όλα τα Βαλκάνια.
- **Στρατιωτόπια :** Στο θεματικό στρατό υπηρετούσαν ελεύθεροι αγρότες , στους οποίους το κράτος παραχωρούσε στρατιωτικά κτήματα ή στρατιωτόπια . Με τα έσοδά τους οι στρατιώτες συντηρούσαν τις οικογένειές τους , αγόραζαν τον οπλισμό τους και κάλυπταν τα έξοδα των εκστρατειών .
- **Σκλαβινίες :** πολιτικά αυτόνομες νησίδες σλαβικού πληθυσμού , διάσπαρτες ανάμεσα σε Έλληνες τον 7^ο και 8^ο αι.
- **Κακώσεις :** τα τολμηρά οικονομικά μέτρα που πήρε ο αυτοκράτορας Νικηφόρος Α΄ για να τονώσει το εμπόριο και να αυξήσει τα έσοδα του κράτους . Ονομάστηκαν έτσι από τους πολιτικούς του αντιπάλους.
- **Εικονομαχία :** η πνευματική –πολιτική κίνηση που συγκλόνισε το Βυζάντιο από τις αρχές του 8^{ου} αι. ως τα μέσα του 9^{ου} και που συνδέθηκε στενά με το ακόλουθο ερώτημα : είναι σύμφωνη με τις παραδόσεις της ορθοδοξίας ή όχι η λατρεία των εικόνων; **Εικονόφιλοι ή εικονολάτρες** ονομάστηκαν οι οπαδοί των εικόνων και **εικονομάχοι** όσοι απέρριπταν τις εικόνες.
- **Ακρίτες :** οι στρατιώτες που προστάτευαν τα ανατολικά σύνορα [άκρα] του Βυζαντίου και έγιναν ονομαστοί στα χρόνια που απειλούσαν το Βυζάντιο οι Άραβες (7ος – 10ος αι.).Ο πιο ξακουστός από τους ακρίτες ήταν ο Διγενής Ακρίτας.

- **Δυνατοί** : οι αριστοκράτες της γης και οι αριστοκράτες των αξιωμάτων [πολιτικοί , στρατιωτικοί, θρησκευτικοί άρχοντες]. Συγκωνεύτηκαν σε ενιαία τάξη στα τέλη του 10^{ου} αι. Επιδίωκαν να ιδιοποιηθούν [να κάνουν δική τους] τη γη των φτωχών , να αποσπάσουν προνόμια και να κατακτήσουν την πολιτική εξουσία.
- **Πένητες** : οι αγροτικές μάζες που αποτελούνταν από ελεύθερους γαιοκτήμονες , ακτήμονες γεωργούς, που μίσθωναν τη γη για καλλιέργεια και παροίκους που ήταν δεμένοι με τη γη ή είχαν προσωπική εξάρτηση από τους κυρίους της.
- **Νεαρές των Μακεδόνων** : νέοι νόμοι που απέβλεπαν κυρίως στον περιορισμό της μεγάλης γαιοκτησίας , δηλαδή των δυνατών. Οι Μακεδόνες αυτοκράτορες προσπάθησαν με τις Νεαρές τους να προστατεύσουν την αγροτική κοινότητα και τους ελεύθερους καλλιεργητές από τις καταχρήσεις των δυνατών.
- **Πρόνοια** : θεσμός της περιόδου των Κομνηνών που παραχωρούσαν ισόβια , αγροκτήματα και φορολογικά έσοδα στους ευγενείς , με αντάλλαγμα την παροχή στρατιωτικών υπηρεσιών. Οι ευγενείς αυτοί ονομάστηκαν **προνοιάριοι** και έγιναν η άρχουσα τάξη , ενώ οι απλοί αγρότες βυθίστηκαν στην αθλιότητα.
- **Χρυσόβουλο 1082** : επίσημη έγγραφη συμφωνία , υπογεγραμμένη από τον αυτοκράτορα Αλέξιο Α΄ Κομνηνό και σφραγισμένη με τη χρυσή του βούλα. Με αυτό παραχωρούσε στους Βενετούς εμπορικά προνόμια .
- **Σχίσμα**[= διαίρεση] **των 2 Εκκλησιών** : η οριστική ρήξη στις σχέσεις μεταξύ Πατριαρχείου της Ρώμης και Πατριαρχείου Κων/λης [1054]. Στο εξής αντιπροσωπεύουν 2 χωριστές χριστιανικές εκκλησίες [την ορθόδοξη και τη ρωμαιοκαθολική εκκλησία] .
- **Σταυροφορίες** : ήταν μια σειρά θρησκευτικών πολέμων που εκδηλώθηκαν στη Δύση τον 11^ο αι. , προήλθαν από πρωτοβουλία των παπών και απέβλεπαν στην απελευθέρωση του Παναγίου Τάφου και των Αγίων Τόπων που είχαν κατακτήσει οι Σελτζούκοι Τούρκοι[1077]. Στο τέλος της 4^{ης} σταυροφορίας οι Σταυροφόροι επιτέθηκαν στην Κωνσταντινούπολη , την κατέκτησαν και την λεηλάτησαν[1204].
- **Παιδομάζωμα** : η υποχρεωτική στρατολόγηση[αρπαγή] των χριστιανοπαίδων αγοριών των Βαλκανίων για την ενίσχυση του οθωμανικού στρατού .
- **Γενίτσαροι [νέος στρατός]**: επίλεκτο στρατιωτικό τάγμα που προερχόταν από εξισλαμισθέντα χριστιανόπουλα.
- **Αναγέννηση** : το καλλιτεχνικό και πνευματικό κίνημα , που εκδηλώθηκε στην Ευρώπη το 15^ο και 16^ο αι. Κύριο χαρακτηριστικό της είναι η αναβίωση της κλασικής αρχαιότητας.
- **Ανθρωπισμός** : η στροφή προς τη βαθύτερη γνώση της αρχαιότητας. Ο άνθρωπος της Αναγέννησης στην προσπάθειά του να εκφράσει τις νέες αξίες στράφηκε στον ελληνορωμαϊκό πολιτισμό προκειμένου να αντλήσει τον αναγκαίο πνευματικό εξοπλισμό. Έτσι , άρχισε να μελετά , να μεταφράζει και να σχολιάζει συστηματικά τους αρχαίους συγγραφείς .
- **Οικουμενικός άνθρωπος** : οι ανθρωπιστές πιστεύουν ότι ο άνθρωπος πρέπει να επιδίδεται σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας , ώστε να αποκτήσει μια πολύπλευρη προσωπικότητα με πνευματικά , ψυχικά και σωματικά χαρίσματα . Έτσι επιδιώκουν να διαμορφώσουν με την κατάλληλη αγωγή ένα νέο τύπο ανθρώπου, τον οικουμενικό άνθρωπο [homo universalis] , που καθορίζει ο ίδιος με τη γνώση και τον προσωπικό του αγώνα το πεπρωμένο του. Ο Λεονάρντο ντα Βίντσι [αρχιτέκτονας, μηχανικός ,εφευρέτης] υπήρξε ο κυριότερος εκφραστής του οικουμενικού ανθρώπου.